

Gönderiliş Tarihi: 04/08/2020
Kabul Tarihi: 07/10/2020
ORCID 0000-0002-8670-3879
ORCID 0000-0002-2282-1622

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE YAĞMUR SULARININ UZAKLAŞTIRILMASI GÖREVİ

Orhan Veli ALICI ¹
Başak İŞILDAKLI ²

ÖZ

Yerel Yönetimlerin, altyapı ile ilgili en önemli faaliyetlerinden birisi de yağmur sularının uzaklaştırılması görevidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu 'nda yağmur sularının uzaklaştırılması görevi düzenlenmişken; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 'nda bu hususa yer verilmemiştir. 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun 'da ise "gerekli harcamaların ilgili belediyelerce karşılanması şartıyla" yağmur sularının uzaklaştırılması görevinin su ve kanalizasyon idarelerince gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır. Ancak büyükşehir belediyelerinde, su ve kanalizasyon idarelerince gerçekleştirilen yağmur sularının uzaklaştırılması yatırımının bedelinin hangi belediyelerden alınacağı noktasında mevzuatta bir belirsizlik bulunmaktadır. Bu çalışmada "ilgili belediyeler" lafzından hareketle gerek yargı gerekse de vesayet makamının konu hakkındaki içtihat ve görüşlerine yer verilecek, ayrıca yağmur sularının yönetilmesi hususunda çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yağmur Sularının Uzaklaştırılması, Derelerin Islahı, Büyükşehir Belediyeleri, Su ve Kanalizasyon İdareleri, İlçe Belediyeleri, Ayrık Sistem

Jel Kodu: H70, H72, G30

TASK OF DISPOSING RAINWATER IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES

ABSTRACT

One of the most important activities of Local Administrations regarding infrastructure is the task of disposing rainwater. While the task of disposing rainwater was regulated in the Municipality Law No. 5393; this issue is not included in the Metropolitan Municipality Law No. 5216. In the Law No. 2560 on the Establishment and Duties of the General Directorate of Istanbul Water and Sewerage Administration (IWSA), it was decided that the water and sewerage administrations will perform the task of disposing rainwater "under the condition that the necessary expenses are met by the relevant municipalities". However, in the metropolitan municipalities, there is an uncertainty in the legislation in terms of which municipalities will be charged for the investment of the disposal of rainwater performed by water and sewerage administrations. In this study, based on the word of "relevant municipalities", opinions of both judicial and guardianship authorities on the subject will be included; in addition, various suggestions will be made on the management of rainwater.

Keywords: Disposal of Rainwater, Stream Improvement, Metropolitan Municipalities, Water and Sewerage Administrations, District Municipalities, Separated System.

Jel Codes: H70, H72, G30

¹ Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, orhanvelialici@tarsus.edu.tr
² Arş. Gör., Tarsus Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, basakisildakli@tarsus.edu.tr

GİRİŞ

Küresel ısınma, iklim değişikliği ile göç ve nüfus artışı gibi çeşitli sebeplerle büyüyen kentlerin yönetilmesi giderek güç hale gelmiştir. Bu sebeple kamu idaresi halinde teşekkül ettirilen büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin ifa ettikleri kimi görevlerin özel amaçlı metropoliten kuruluşlar aracılığıyla görülmesi yolu tercih edilmiştir. Anılan gereksinim akabinde de özel ihtisas gerektiren altyapı kapsamındaki su ve kanalizasyon ile yağmur sularının uzaklaştırılması görevi 1981 yılında 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile teşekkül ettirilen İSKİ Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Süreç içerisinde büyükşehir belediyelerinin yaygınlaşması ile 2560 sayılı Kanunun İstanbul dışındaki diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanması yönünde bir düzenlemeye gidilmiştir. Günümüzde hâlihazırda otuz adet su ve kanalizasyon idaresi bulunmakta olup, söz konusu idarelerin tamamı sadece İstanbul kenti esas alınarak 1981 yılında hazırlanan ve otuz dokuz yıldır yürürlükte olan, bu süre zarfında ise az sayıda değişikliğe uğrayan 2560 sayılı Kanun ile yönetilmektedir.

Aradan geçen süre de dikkate alındığında gerek küresel mahiyette gerekse de Türkiye özelinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Geline aşama itibariyle de büyük kentlerin yönetiminde anılan Kanun özelinde tereddüde mahal verecek belirsizliklerin yaşandığı tespit edilmiştir. Küresel ısınma ve iklim değişikliği neticesinde düzensiz yağış rejimi ile birçok büyükşehir belediyesinde ve özellikle de kentsel alanlarda sel felaketlerinin sıklıkla yaşandığı gözlemlenmiştir. Yerel mevzuat özelinde ise, 2560 sayılı Kanuna göre “yağmur sularının uzaklaştırılması” görevinin su ve kanalizasyon idarelerince ifa edileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan bu amaçla yapılan bütün yatırımların maliyetinin ise yine aynı mevzuat kapsamında “ilgili belediyelerden” karşılanması gerektiği de bir “şart” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak iki kademeli büyükşehir yönetim modelinde ise “ilgili belediyelerin” ilçe belediyesi mi, yoksa büyükşehir belediyesi mi olacağı hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Uygulamada ise yağmur sularının uzaklaştırılması maliyetinin kimi idarelerce ilçe belediyelerinden, kimi idarelerce de büyükşehir belediyesinden alındığı, hatta bazı idareler tarafından ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesinin sorumluluk alanlarının tasnifine giderek yağmur sularının uzaklaştırılması maliyetinin bu ayrıma istinaden her iki idareden de alındığı tespit edilmiştir.

Mevzuattaki belirsizlik uygulamada yukarıdaki şekilde farklılıklara yol açarken vesayet makamınca anılan belirsizliğin giderilmesi maksadıyla çeşitli görüşler verilmiş, ancak söz konusu görüşlerin ise yargı mercilerinin verdiği içtihatlarla istinaden değişikliğe uğraması gerekmiştir. Sayıştay Başkanlığınca yapılan denetimlerde de aynı yıl içerisinde yağmur sularının uzaklaştırılması maliyetinin muhatapları noktasında farklı idareleri işaret eden iki raporun tanzim edildiği tespit edilmiştir. Bütün bu açıklamalardan da görüleceği üzere mevzuattaki belirsizliğin uygulamada ve denetimlerde farklı karar ve işlemlere sebebiyet verdiği görülmektedir.

Diğer taraftan Sayıştay Başkanlığı tarafından yapılan denetimlerde 5216 ve 2560 sayılı Kanunlara göre büyükşehir belediyesinin görevi olmasına rağmen su ve kanalizasyon idaresince yürütülen “derelerin ıslahı” ile ilgili bulgulara da yer verildiği görülmüştür. Bu çerçevede özel bir ihtisas gerektiren “derelerin ıslahı” vazifesinin de fiilen su ve kanalizasyon idarelerinin görevi haline getirildiği anlaşılmıştır.

Bu çalışma kapsamında öncelikle yukarıda değinilen hususlara ayrıntılı bir şekilde yer verildikten sonra su ve kanalizasyon idarelerinin stratejik planları ile performans programları da incelenerek, bu kapsamda anılan görevler ile ilgili olarak belirlenen stratejik amaç ve hedeflerin tespitine gidilecektir. Akabinde ise söz konusu idarelerin toplam yatırım bütçesi içerisinde, “yağmur sularının uzaklaştırılması” ile “derelerin ıslahı” görevi için ayırmış oldukları yatırım tutarının oranı belirlenecektir. Gerek stratejik planda gerekse performans programı üzerinden yapılacak olan karşılaştırmalar sırasında da güncel mahiyette olan ve izleyen 5 yılı kapsayan 2020-2024 Dönemi Stratejik Planları ile 2020 yılı Performans Programları esas alınacaktır.

Diğer taraftan mevzuat özelinde yaşanan belirsizliğin giderilmesi için yapılması gereken düzenlemelere de yer verilecek, yağmur sularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahının tek bir idarenin yetki ve sorumluluğu altında sunulup sunulamayacağı değerlendirilerek görev ve mali kaynak paylaşımı kapsamında çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

1. YAĞMUR SULARININ UZAKLAŞTIRILMASI GÖREVİ

Küresel ısınma ve iklim değişikliği neticesinde yağış rejimi giderek daha düzensiz hale gelmiştir. Böylece, bazı kentlerin bir mevsimde veya belirli bir periyotta alması gereken yağış kısa süre ve ani bir şekilde düşmektedir. Öte yandan kentsel alana yönelen göçler, nüfus artışı ve kentleşme gibi nedenlerle, özellikle büyükşehir belediyelerinin bulunduğu yerlerde altyapı sistemleri ani ve aşırı yağışı kentsel alandan uzaklaştırmakta yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple her geçen gün “yağmur sularının uzaklaştırılması” görevi risk taşıyan bir mahalli müşterek hizmete dönüşmektedir. Söz konusu görev, kentsel alanlar dâhilinde belediyelerin, büyükşehirlerde ise su ve kanalizasyon idarelerinin asli görevi iken, kırsal alanda “taşkınların önlenmesi” adı altında Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün görevi olarak belirlenmiştir.

Kentsel alanlarda yağmur sularının uzaklaştırılması görevi İstanbul ve Ankara özelinde Sular İdaresi'nin teşekkül ettirildiği dönemde de belediyelerce ifa edilmekteydi. Yine bu dönem zarfında kanalizasyon görevi de Sular İdaresi'nin görevleri arasında olmayıp, belediyelerce sunulmakta idi. 1981 yılında yürürlüğe giren 2560 sayılı Kanun ile İSKİ Modeli uygulama alanı bulmuş, içme suyu dışında atık su ve yağmur sularının toplanması görevi de bu idareler uhdesinde toplanmıştır.

Yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda günümüzde güncel mahiyette bir yönetmelik bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca çıkarılan ve 23 Haziran 2017 tarih ve 30105 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Yağmursuyu Toplama, Depolama ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik”; yağmur suyu toplama, depolama ve deşarj sistemlerinin planlanmasına, tasarımına, projelendirilmesine, yapımına ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Mezkûr yönetmelik ayrıca halk sağlığını ve güvenliğini, çevrenin korunmasını, sistemin sürdürülebilir kılınmasını, içme suyu kaynaklarının suyla taşınan kirliliklerden korunmasını esas olarak yağmur suyu toplama, depolama ve deşarj sistemlerinin planlanmasına, tasarımına, projelendirilmesine, yapımına ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları da kapsamaktadır.

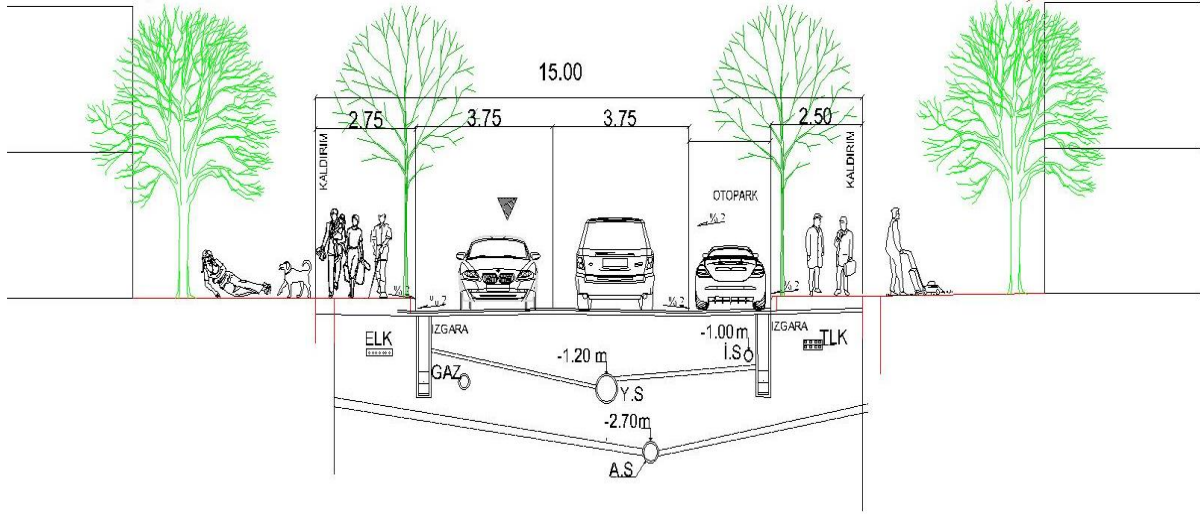
Anılan yönetmeliğin genel esaslar kısmında, çevrenin korunması ve sistemin sürdürülebilir hale getirilerek içme suyu kaynaklarının korunması noktasında önemli ilke kararlarının alındığı görülmektedir. Buna göre, yağmur suyu uzaklaştırma sisteminin planlanması aşamasında “ayrık sistemin” tercih edilmesi, bu kapsamda bina çatısından gelen yağmur suyu ve yüzeysel sulara ait giderlerin atık su parsel bacasına bağlanmaması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yönetmeliğin tanımlar kısmında ise ayrık sistem “atık suyun ve yağmur suyunun iki ayrı kanalla toplanarak uzaklaştırıldığı kanalizasyon sistemi” şeklinde tanımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik hükümleri incelendiğinde; yağmur suyu uzaklaştırma sisteminin toplama, depolama ve deşarj aşamalarının planlanması, projelendirilmesi, yapımı, işletilmesi ve bakımı süreçlerinde oldukça teknik hususlara yer verildiği görülmektedir. Bu itibarla anılan sürecin ihtisas gerektirdiği, bu nedenle de özel amaçlı metropoliten birer kuruluş olarak su ve kanalizasyon idarelerince yağmur suyu uzaklaştırma sistemlerinin yapılarak işletilmesi halinde söz konusu görevinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülebileceği değerlendirilmiştir.

Öte yandan 6 Ocak 2017 tarih ve 29940 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik”te de ayrık sistemin esas alınması gerektiğine değinilmiştir. Aksi halde yağmur suyu ile atık suyun tek bir sistem içerisinde atık su arıtma tesislerine girmesi durumunda arıtma maliyeti artacak, kapasite zorlanacak ve böylece alıcı ortama zararlı sular da deşarj edilecektir. Bunun yanında, artan arıtma maliyeti atık suyun toplam sistem maliyeti hesabına alındığından kent genelinde su ve atık su ücretinde de artış olacaktır. Bu sebeple ayrık sistemin esas alınması, bu noktada da bütün altyapı konusunda yetkili olan su ve kanalizasyon idarelerinin mer'i mevzuat hükümlerini eksiksiz bir şekilde uygulamasında kamu yararı olduğu şüphesizdir.

Diğer taraftan atık su ile yağmur sularının uzaklaştırılması yatırımlarının su ve kanalizasyon idareleri tarafından önceden belirlenen bir plan dâhilinde tek seferde yapılması da önem arz etmektedir. Genel olarak atık su ve yağmur suyu tesisleri birbirine yakın bir şekilde konuşlanmakta olup, tek bir yatırım kapsamında imalatta bulunulması neticesinde kamu kaynaklarının daha etkili, ekonomik ve verimli kullanılacağı değerlendirilmektedir.

Şekil 1: 15 m'lik servis veya yaya yolu için teknik altyapı sistemlerinin konumlandırılması (Elektrik, gaz, yağmur suyu, atık su, içme suyu ve telekomünikasyon).

12 Ekim 2017 tarih ve 30208 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İçme ve Kullanma Suyu Temini ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik”e göre bütün altyapı tesislerinin konumları belirlenmiştir. Şekil 1’de yer alan görsele göre yağmur suyu ve atık su tesislerinin aynı yerde olduğu, içme suyu şebekesinin de bu tesislere yakın bir yerde konumlandırıldığı görülmektedir. Yol genişliği arttıkça anılan tesislerin aralarındaki mesafe artmakta olup, içme suyu, atık su ve yağmur suyu tesislerinin su ve kanalizasyon idarelerince zikredilen ve teknik bir mahiyet içeren mezkûr yönetmeliklere göre planlanması, imal edilmesi, işletilmesi ve onarılması gerekmektedir. Bu noktada sadece yağmur suyu tesislerinin yatırım maliyetleri hâlihazırda büyükşehir belediyesinden alınmakta olup, bu yatırımın ayrı bir şekilde ihale edilmesi halinde maliyetlerin artacağı da aşîkârdır. Bu nedenle su ve kanalizasyon idarelerince içme suyu, atık su ve yağmur suyu yatırımlarının aynı yerde olması halinde tek bir ihale ile yapılmasında kamu yararı olduğu açıktır. Ancak bazı idarelerce yağmur suyu uzaklaştırma sistemlerine dair yatırımların maliyetinin büyükşehir belediyesinden alınacağından hareketle bu görev kapsamında ayrı bir ihale sürecine gittikleri, dolayısıyla da kamu kaynaklarının kullanımında israfa yol açtıkları görülmektedir. Bu yönde işlem tesis eden idareler, anılan yatırımı büyükşehir belediyesi adına yaptıklarından yola çıkmakta, içme suyu ve atık su yatırımları ile yağmur sularının uzaklaştırılması yatırımının aynı ihale kapsamında yapılması esnasında yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili maliyetin tam olarak belirlenemeyeceğini ileri sürmektedirler.

Görüleceği üzere kamu kaynaklarının daha etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için “yağmur sularının uzaklaştırılması” görevinin maliyetinin de su ve kanalizasyon idarelerince karşılanması şeklinde bir düzenlemeye gidilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

2. YEREL YÖNETİMLER MEVZUATINDA YAĞMUR SULARININ UZAKLAŞTIRILMASI

Kentsel alan kapsamında yerel yönetimlerin mevzuatı, özellikle su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet alanına giren mali konularda ve büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin ortak hizmet noktalarında çeşitli çelişkiler ve belirsizlikler içermektedir. Aşağıda yağmur sularının uzaklaştırılması görevi kapsamında mer’i mevzuatta tespit edilen belirsizliklere yer verilecektir.

2.1. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda Yağmur Sularının Uzaklaştırılması

1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. 1981 yılına dek genel olarak belediyeler eliyle yürütülen su ve kanalizasyon ile yağmur sularının toplanması görevleri metropol kentlerde anılan tarihten sonra 2560 sayılı İSKİ Kanunu ile özel amaçlı kuruluşlar eliyle yerine getirilmeye başlanmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda ise yağmur sularının uzaklaştırılması ile beraber altyapı anlamında bütün görevlere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Mezkûr Kanunun “Belediyenin görev ve sorumlulukları” başlıklı 14’üncü maddesinde belediyelerin mahallî müşterek nitelikte olmak

şartıyla; “İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; (...) hizmetlerini yapar veya yaptırır.” hükmüne yer verilmiştir. “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” başlıklı 15’inci maddesinde ise “... atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; ...” yetkisi belediyelere verilmiştir.

2.2. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Yağmur Sularının Uzaklaştırılması

Büyükşehir belediyelerinin yönetimine dair 1984 yılında uygulamaya konulan 3030 sayılı Kanun incelendiğinde yağmur sularının uzaklaştırılması yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. Diğer taraftan bahsi geçen kanunu mülga eden ve 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak anılan Kanunun “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” başlıklı 7/r maddesinde “su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak” görev ve yetkisi büyükşehir belediyelerine verilmiştir.

Su ve kanalizasyon hizmetleri kapsamında 2560 sayılı İSKİ Kanunu’nun özel bir kanun olması nedeniyle hâlihazırda su ve kanalizasyon hizmetleri büyükşehir belediyelerinde İSKİ Modeli ile idare edilmektedir. Bazı su ve kanalizasyon idarelerinin ise kendi özel kanunlarında olmamasına rağmen “derelerin ıslahı” görevini büyükşehir belediyeleri adına yürüttüğü görülmektedir. Bu çerçevede su ve kanalizasyon hizmetleri özelinde yağmur sularının uzaklaştırılması ve derelerin ıslahı noktasında mevzuatın sarih bir mahiyet içermediği görülmektedir.

2.3. 2560 sayılı İSKİ Kanunu’nda Yağmur Sularının Uzaklaştırılması

1981 yılında yürürlüğe konulan 2560 sayılı Kanunun 2’nci maddesine göre İSKİ’nin görevleri özetle;

a) İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlayarak ihtiyaç sahiplerine dağıtmak,

b) Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için gerekli yatırımları yapmak,

c) Bölge içindeki her türlü su kaynağının korunması için gerekli tedbirleri almak,

d) Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

şeklinde belirlenmiştir.

Su ve Kanalizasyon İdarelerine, anılan görevleri yerine getirebilmeleri için gerekli yetki ve imtiyazlar da tanınmıştır. Görüleceği üzere yağış sularının toplanması ve uzaklaştırılması, hatta yeniden kullanılması su ve kanalizasyon idarelerinin görevidir. Ancak aynı Kanunun “Yağmur sularının uzaklaştırılması” başlıklı 25’inci maddesi “Yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin işletilmesi, gerekli harcamalar ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla İSKİ tarafından yerine getirilir. Bu tesislerin yapılması veya işletilmesine ilişkin harcamalar tarifelere dahil edilemez” hükmünü içermektedir. Bu çerçevede yağmur sularının uzaklaştırılması su ve kanalizasyon idarelerinin görevi iken, bu görev sebebiyle katlanmış olduğu maliyetin “ilgili belediyelerden” tahsiline gidilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla anılan görevin asli sorumlusu su ve kanalizasyon idareleri iken mali sorumlusu ilgili belediyeler olmaktadır. Ancak büyükşehir belediyelerinde “ilgili belediyelerin” kim olduğu hususu yukarıda zikredilen mevzuatta açıkça belirtilmemiştir. Öte yandan 2560 sayılı Kanun uyarınca “derelerin ıslahı” ile ilgili su ve kanalizasyon idarelerine bir görev verilmediği gibi, 5216 sayılı Kanunda da “derelerin ıslahı” görevinin büyükşehir belediyesince su ve kanalizasyon idarelerine devredilebileceği yönünde de bir hüküm bulunmamaktadır.

Aşağıdaki bölümlerde yağmur sularının uzaklaştırılması görevinin mali sorumlusu özelinde yaşanan belirsizliğe yer verilecektir. Ancak bu tartışmadan evvel su ve kanalizasyon idareleri açısından yağmur suyunun uzaklaştırılması görevinin ne derece stratejik planlara konu edildiği hususuna aşağıda değinilecektir.

3. YAĞMUR SULARININ UZAKLAŞTIRILMASI HİZMETİNİN SU VE KANALİZASYON İDARELERİNİN STRATEJİK DOKÜMANLARINDAKİ YERİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereğince kamu idarelerinin; “geleceğe ilişkin misyon ve vizyonları oluşturmak, stratejik amaçlar ve hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek amacıyla katılımcı yöntemlerle” stratejik plan hazırlayacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca aynı Kanunun devam eden maddelerinde kamu idarelerinin; “yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren” performans programı ile nihayetinde idarenin faaliyet sonuçlarını gösteren faaliyet raporunu hazırlayacağına da yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında, stratejik planlarına erişilebilen 28 adet su ve kanalizasyon idaresinin stratejik amaç ve hedefleri incelenmiş, “yağmur sularının uzaklaştırılması” görevinin her idare tarafından mahiyeti itibarıyla farklı yaklaşımlarla değerlendirildiği tespit edilmiştir. Stratejik amaç ve hedeflerinde yağmur sularının uzaklaştırılmasına yer veren idarelerin konuya yaklaştığı eksenler şu şekilde sıralanabilir:

- Yağmur sularının yönetimini sağlamak,
- Yağmur suyu altyapısını tamamlamak,
- Yağmur sonrası yaşanan sorunları bertaraf etmek,
- Yağmur suyu hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak,
- Yağmur sularını toplamak ve yerleşim birimlerinden uzaklaştırmak,
- Yağmur suyu ve kanalizasyon sistemlerinin ayrıştırılmasını sağlamak,
- Yağmur suyu tahliye sistemlerinin güçlendirilmesi ile atık su altyapılarında yağmur suyu yükünü azaltmak,
- Yağış sularını çevreci bir anlayışla yeniden değerlendirmek.

Öte yandan stratejik planlarında yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda amaç veya hedef belirlemeyerek, bu görevi atık su ve kanalizasyon hizmetleri için öngörülen amaçlar ve hedeflerin altında bir “faaliyet” olarak ele alan idarelerin de olduğu tespit edilmiştir.

Söz konusu idarelerin stratejik planlarında, 2560 sayılı Kanuna göre bir görev olarak belirlenmeyen “derelerin ıslahı” konusunda az sayıda idare tarafından çeşitli faaliyetlerin belirlendiği de tespit edilmiştir.

Öte yandan zorunlu ve asli bir görev olan yağmur sularının uzaklaştırılması konusuna bazı idarelerce farklı yaklaşıldığı da görülmüştür. Örneğin, Şanlıurfa Su ve Kanalizasyon İdaresi stratejik planında “Atıksu ve yetki verildiği takdirde de yağmur suyunu toplayarak kontrollü bir şekilde geri dönüşümünü sağlamak” amacına yer verilmiştir (ŞUSKİ, 2015). Oysa yukarıda da bahsedildiği üzere 2560 sayılı Kanunun 2’nci maddesinde “yağış sularının toplanması” ile 25’inci maddesinde “yağmur sularının uzaklaştırılması” ibareleriyle açıklanan bu görev, su ve kanalizasyon idarelerinin asli ve zorunlu bir vazifesi olup, ayrıca bir başka tüzel kişilik tarafından yetki verilmesi halinde yapılabilecek mahiyette bir görev olmadığı da açıktır.

Diğer taraftan 28 idare kapsamında yapılan incelemede; Kahramanmaraş, Mardin, Samsun ile Van Su ve Kanalizasyon İdarelerinin stratejik planlarında yağmur sularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahına ilişkin herhangi bir amaca/hedefe/faaliyete yer verilmediği tespit edilmiştir.

Söz konusu görevlere stratejik planlarında yer veren su ve kanalizasyon idarelerinin anılan amaç ve faaliyetler için ayırdıkları kaynağın toplam yatırım miktarına olan oranı da bu aşamada önem taşımaktadır. Yapılan inceleme neticesinde; Kahramanmaraş, Mardin, Samsun ve Van Su ve Kanalizasyon İdareleri tarafından yağmur sularının uzaklaştırılması için bütçelerinden kaynak ayırmadıkları tespit edilmiştir. Öte yandan Ankara, Aydın, Erzurum, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Malatya, Ordu ve Sakarya’da ise yağmur sularının uzaklaştırılmasına ilişkin yatırımların diğer yatırımlarla bir bütün halinde gösterilmesi, başka bir deyişle yağmur sularının uzaklaştırılmasına dair yapılacak yatırımların ayrı ayrı ödeneklerinin belirlenmemesi sebebiyle söz konusu idarelerin

bütçesinden mezkûr görev için ayrılan yatırım miktarının oranı tespit edilememiştir. Diğer taraftan yağmur sularının uzaklaştırılması için kaynak ayıran idarelerin ise öngördükleri yatırım miktarının toplam bütçe içerisindeki oranının hayli düşük olduğu görülmüştür. Bu çerçevede söz konusu yatırım için ayrılan kaynağın toplam bütçeye olan oranının; Tekirdağ'da %0,10, Konya'da %0,17, Muğla'da %0,24, Şanlıurfa'da %0,39, Bursa'da %0,97, Antalya'da %1,27, Balıkesir'de %1,74, İstanbul'da %1,95, İzmir'de %4,22, Mersin'de %4,37, Kocaeli'de %5,30, Manisa'da %6,51, Adana'da %8,75, Denizli'de %10,50 ve Eskişehir'de %19 olduğu tespit edilmiştir. Derelerin ıslahı konusunda stratejik amaç ve hedef belirleyen sınırlı sayıda su ve kanalizasyon idaresi için de durum benzer mahiyette olup, söz konusu oranın Tekirdağ'da %0,10, Adana'da %0,19, Muğla'da %0,24, Manisa'da %0,30, Samsun'da %1,05, İzmir'de %1,29 ve İstanbul'da %5,06 olduğu anlaşılmıştır.

Yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda, mevzuat uyarınca zorunlu bir hal alan “ayrık sistem” uygulamasının büyükşehir belediyelerinde ne düzeyde gerçekleştiği hususunun da bu aşamada tespit edilmesi yerinde olacaktır. Anılan konuda Türkiye Su Enstitüsü'nün Tarım ve Orman Bakanlığı ile 2019 yılında yapmış olduğu “Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri Arasında Mukayeseli Değerlendirme Çalışması”nda verilerin hangi idareye ait olduğu belirtilmeden “Atıksu ve yağmur suyu sisteminde ayrık sistem yüzdesi” bilgisine yer verilmiştir. Söz konusu çalışmada, 2017 yılında aynı şekilde gerçekleşen çalışmadaki verilerden yararlanılarak; 23 su ve kanalizasyon idaresi tarafından paylaşılan verilerin dikkate alındığı görülmüştür. Bu veriler ışığında 6 su ve kanalizasyon idaresinde tamamen ayrık sisteme geçildiği ifade edilmiş olup; 23 idare arasında ortalama ayrık sistem oranının %59 olduğu kaydedilmiştir (SUEN, 2019: 109). Ancak 6360 sayılı Kanun ile il mülki sınırı kapsamında hizmet sunumu da esas alındığında anılan oranın 23 büyükşehir belediyesinin il mülki sınırı kapsamındaki oranı olup olmadığı noktasında bir bilgi verilmemiştir.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde; “ayrık sistem” uygulamasının hâlihazırda yetersiz olduğu, stratejik planlar kapsamında belirlenen amaç ve hedeflerin ise ayrık sistemin ne derecede gerçekleştiğini ölçmekten uzak olduğu, yetkili idarelerin yağmur sularının uzaklaştırılması için ayırdıkları kaynakların bütçe giderine olan oranının ise hayli düşük olduğu, bu çerçevede stratejik dokümanlarda ve bütçe içerisinde söz konusu görevin ifasına yeterince önem verilmediği değerlendirilmiştir.

4. YAĞMUR SULARININ UZAKLAŞTIRILMASINDA YARGI KARARLARI VE VESAYET MAKAMININ TUTUMU

Daha önce de değinildiği gibi büyükşehir belediyelerinde yağmur sularının uzaklaştırılması görevinin su ve kanalizasyon idarelerinde olduğu, ancak söz konusu idarelerin de gerekli harcamaları ilgili belediyelerden tahsili cihetine gitmesi gerektiği açıkça hükme bağlanmıştır. 1981 yılında kaleme alınan ve yürürlüğe giren “ilgili belediyeler” lafzı esas alındığında, söz konusu zaman zarfında büyükşehir yönetim modelinin henüz yürürlüğe girmediği anlaşılmaktadır. İlerleyen süreçte ise iki kademeli büyükşehir yönetim modeli ile ilgili belediyelerin büyükşehir belediyesi mi yoksa ilçe belediyeleri mi olduğu hususunda bir belirsizlik yaşanmıştır. Süreç içerisinde ise farklı uygulamaların olduğu tespit edilmiştir. Bazı su ve kanalizasyon idareleri yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili gerekli yatırımları yaparak harcamalarını gerçekleştirdikten sonra su faturaları üzerinden su tüketimine bağlı olarak tahsil ettikleri Çevre Temizlik Vergisi gelirlerini ilgili ilçe ve büyükşehir belediyesine göndermeyerek bir protokol vasıtasıyla mahsuplaşma yolunu tercih ettiği görülmüştür. Kimi su ve kanalizasyon idarelerinin ise sadece ilçe belediyelerinden ya da sadece büyükşehir belediyesinden bu bedeli talep ettikleri anlaşılmıştır. Öte yandan bir görüşe göre de sorumluluk alanı dâhilinde, sokaklarda yapılan yağmur suyu uzaklaştırma sistemlerinde ilçe belediyelerinin; ana arter, cadde, bulvar, meydan gibi yerlerde de büyükşehir belediyesinin bu harcamalardan sorumlu olacağı ileri sürülmüştür (Alıcı, 2017: 103; Alıcı&Özaslan, 2017: 260).

Bütün bu uygulama farklılıklarından hareketle kimi idarelerce İçişleri Bakanlığı'ndan bir görüş alınması yoluna gidilmiştir. İçişleri Bakanlığının 2015 yılında vermiş olduğu “Yağmur Suyunun Uzaklaştırılması” konulu 30/03/2015 tarihli ve 4208 sayılı Görüşte, ilgili belediyelerin ilçe belediyeleri olduğu hususu kanaatine varılmış, uygulamanın da bu şekilde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Böylece vesayet makamının görüşü ile süregelen mezkûr belirsizlik giderilmiştir.

Hal böyle iken Antalya ili özelinde açılan bir dava akabinde ise farklı bir karara varılmıştır. Antalya 2. İdare Mahkemesi'nin 2010/58 E., 2010/89 K. sayılı kararında; “1981 yılında yürürlüğe giren

2560 sayılı Kanun ile su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek üzere su ve kanalizasyon idareleri kurulmuş ise de; 1984 yılında yürürlüğe giren mülga 3030 sayılı Kanun ve Kanunu yürürlükten kaldıran 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde her türlü alt yapı hizmetlerinin görümü ve buna ilişkin harcamaların karşılanması görevi büyükşehir belediyelerine verilmiş olduğundan, bir alt yapı hizmeti olan ve büyükşehir belediyesinin görev alanına giren yağmur suyu drenaj kanalı yapımı dolayısıyla yapılacak harcamaların, ilçe ve ilk kademe belediyelerinden istenilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” denilmiştir. Böylece yargı erkince yağmur sularının uzaklaştırılması görevi noktasında “ilgili belediyeler” lafzından büyükşehir belediyesinin anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Nitekim anılan hüküm, temyiz ve karar düzeltme safahatından geçerek kesinleşmiştir (Alıcı, 2017: 103).

Mezkûr yargı kararı akabinde İçişleri Bakanlığı 2015 yılında vermiş olduğu görüşünde değişikliğe gitmiştir. İçişleri Bakanlığının 13/05/2016 tarihli ve E.9013 sayılı Görüşünde yukarıda zikredilen yargı kararına atıf yaparak yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda ilgili belediyenin büyükşehir belediyesi olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan başka bir yargı kararında ise yağmur suları sebebiyle oluşan zararın telafisinde farklı bir sorumluluk tespitine gidildiği görülmüştür. Danıştay 8. Dairesi'nin E. 2016/1067 K. 2017/3076 sayılı kararında yağmur suları nedeniyle oluşan zararın muhatabının su ve kanalizasyon idaresi ile büyükşehir belediyesi olduğu yönündeki ilk derece mahkemesinin kararı bozulmuştur. Gerekçede ise sorumluluğa ilçe belediyelerinin de eklenmesi gerektiği belirtilerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da özellikle imar planlarıyla ilgili olarak yürüttüğü bir kamu hizmetinden kaynaklanan hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının ortaya koyulması ve tespiti halinde anılan idarelerin de hasım olarak belirlenmesi gerektiğine yer verilmiştir (Alıcı, 2017: 104).

Gelinen aşama itibarıyla 2560 sayılı Kanunun 25'inci maddesinde yer alan “ilgili belediyeler” ibaresinin açık olmadığı, uygulamada karşılaşılan farklılıkların vesayet makamının görüşü ile giderildiği, ancak bir yargı kararına istinaden verilen görüşün mezkûr içtihatı göre yenilendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu belirsizliğin mali bir boyutu da olduğundan Sayıştay Başkanlığınca yapılan denetimlerde yağmur sularının uzaklaştırılması yatırım giderlerinin hangi belediyeden talep edildiği noktasındaki uygulamanın da tespit edilmesi önem kazanmıştır.

Sayıştay Başkanlığı tarafından yapılan denetimler kamuoyuna açık bir şekilde yayınlanmakta olup, söz konusu hesap mahkemesinin yapmış olduğu denetim sonuçları incelendiğinde zaman içinde Sayıştay Başkanlığının da İçişleri Bakanlığı gibi görüş değiştirdiği, başka bir deyişle yağmursularının uzaklaştırılması konusunda ilgili belediyenin belirlenmesinde iki farklı kararının olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Sayıştay Başkanlığınca düzenlenen Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu incelendiğinde “Yağmursularının Uzaklaştırılması Giderlerinin İlçe Belediyelerinden Tahsil Edilmemesi” bulgusuna yer verildiği görülmüştür. Raporda anılan idare ise bulguya yanıt verirken “İlgili belediyeler ile protokol çalışmalarına başlanıldığı, Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve ilgili Belediyenin sorumluluk sahasında kalan kısımlar için tahsilat çalışmalarına başlanıldığı,” açıklamalarına yer verdiği görülmüştür (Sayıştay, 2015a: 13). 2015 yılı itibarıyla yağmur sularının uzaklaştırılması giderleri ile ilgili olarak Sayıştay Başkanlığının “ilgili belediyeler” lafzından ilçe belediyelerini, Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi'nin ise sorumluluk alanlarına göre ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyelerini anladığını söylemek yerinde olacaktır.

Ancak yine 2015 yılında Sayıştay Başkanlığınca düzenlenen Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu incelendiğinde “Yağmur Sularının Uzaklaştırılması ve Dere Islahı Harcamalarının Büyükşehir Belediyesinden Tahsil Edilmemesi” bulgusuna yer verildiği görülmüştür. Söz konusu raporda yukarıda zikredilen İdare Mahkemesi kararına benzer bir içtihattan da bahsedilmiştir. Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 2014/192 esas numaralı ve 2014/1009 karar numaralı Kararında aynen; “Uyuşmazlık konusu yağmur suyu şebekesi işinin İSKİ Kanununun 25. maddesi kapsamında yapıldığı, 5216 sayılı Kanunla büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki alt yapı, kanalizasyon hizmetleri ile yağmur sularının uzaklaştırılması hizmetini yürütme görevinin büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında yer aldığı anlaşılmakta olup Büyükşehir belediyesinin yapmakla görevli olduğu bu hizmetlerin yatırım ve imalat giderlerinin Büyükşehir

Belediyesince karşılanması sonucuna varılmıştır.” denilerek, mezkûr harcamaların ilgili büyükşehir belediyelerinden alınması gerektiği hususu belirtilmiştir (Sayıştay, 2015b: 6-9).

Görüleceği üzere Sayıştay Başkanlığı tarafından aynı dönemde ve konuda, su ve kanalizasyon idarelerinde gerçekleştirilen denetimlerde farklı kanaatlere varıldığı, dolayısıyla mevzuattaki belirsizliklerin bu aşamada farklı uygulamalara sebebiyet verebildiği görülmüştür.

2016 yılı itibarıyla Sayıştay Başkanlığı tarafından “Yağmur Sularının Uzaklaştırılmasına İlişkin Harcamaların Büyükşehir Belediyesinden Tahsilatının Yapılmaması” bulgusuna yer verildiği, ilçe belediyesi yönündeki kanaatin bahsedilen yargı kararları neticesinde değiştiği görülmektedir. 2017 yılında ise Sayıştay Başkanlığınca düzenlenen Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu’nda farklı bir bulguya yer verildiği görülmüştür. “Yağmur Sularının Uzaklaştırılması ve Dere Islahı Harcamalarının Büyükşehir Belediyesi Yerine Antakya Belediyesinden Tahsil Edilmesi” şeklindeki bulguda, yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda büyükşehir belediyesi yerine bir ilçe belediyesinden yapılan tahsilatın hatalı oluşuna değinildiği görülmüştür. Anılan raporda HATSU tarafından söz konusu harcamaların Çevre Temizlik Vergisi’nden mahsup edildiği de belirtilmiştir. HATSU’nun Sayıştay Başkanlığına verdiği cevapta ise yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili harcamaların tahsili için büyükşehir belediyesine yazılı olarak bildirimde bulunduğu, ancak olumlu bir sonuç alınmadığı, bu nedenle hukuki yollara başvurulduğu da belirtilmiştir (Sayıştay, 2017a: 17-20). Yine aynı yıl Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğünde yapılan denetimde ise söz konusu idarenin, 2015 ve 2016 yıllarında yapılan yağmur suyu uzaklaştırma yatırımlarının büyükşehir ve ilçe belediyeleri ile imzalanan protokol gereğince Yeşilyurt Belediyesi’ne düşen kısmını tahsil ettiği tespit edilmiş, söz konusu bedellerin sadece büyükşehir belediyesinden tahsil edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Sayıştay, 2017b: 14).

Görüleceği üzere yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda yapılan harcamaların hangi belediyelerden alınacağı hususundaki belirsizliğin gerek yönetsel olarak gerekse de denetim erkleri nezdinde farklı uygulamalara yol açtığı anlaşılmaktadır.

5. KENT GENELİNDE SU İLE İLGİLİ ALTYAPI ÇALIŞMALARININ TEK İDARİ YAPIDA BİRLEŞTİRİLMESİ

Yağmur sularının uzaklaştırılması konusundaki belirsizlik bir kenara bırakıldığında 5216 sayılı Kanunun 7/r maddesine göre “... derelerin ıslahını yapmak, ...” görevi büyükşehir belediyelerine ait olmasına ve 2560 sayılı İSKİ Kanunu’nda bu yönde bir görev bulunmamasına rağmen “derelerin ıslahı” yatırımlarının bazı su ve kanalizasyon idarelerince gerçekleştirildiği, yapılan harcamaların ise asıl görevli olan büyükşehir belediyelerinden tahsili cihetine gidilmediği Sayıştay Başkanlığınca tanzim edilen denetim raporlarından anlaşılmaktadır. 2017 yılında Sayıştay Başkanlığınca İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi’nde yapılan denetimde “Yağmur Sularının Uzaklaştırılması ve Dere Islahı Harcamalarının Büyükşehir Belediyesinden Tahsil Edilmemesi” bulgusuna yer verildiği (Sayıştay, 2017c: 5-8), böylece yağmur sularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahının bir bulgu dâhilinde bütünsel olarak ele alındığı görülmektedir. Nitekim anılan raporun bulguya dair tahlil kısmında aynen; “Su ve kanalizasyon hizmetlerinin tek merkezden yürütülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim bunun sağlanabilmesi için büyükşehirlerde büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, dere ıslahı yapmak gibi görevler buna paralel olarak büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Buna göre bağlı idarelerin yağmur suları ve dere ıslahı için yaptıkları harcamaları, büyükşehir belediyelerinden tahsil edilmesi gerektiği düşünülmektedir.” kanaatine varıldığı görülmüştür.

Yine aynı şekilde 2017 yılında Malatya’da yapılan denetimde de “Yağmur Sularının Uzaklaştırılması ve Dere Islahı Harcamalarının Büyükşehir Belediyesinden Tahsil Edilmemesi” bulgusuna yer verildiği görülmüştür (Sayıştay, 2017b: 12-14). Tekirdağ özelinde yapılan denetimde ise “İl Genelinde Yağmur Suyu Hatları İle Taşkın Korunma Tesislerinin Yapımı ve İşletilmesine Dair Protokolde Belirlenen Mahsuplaşma Süresine Uyulmaması” bulgusuna yer verilmiş, söz konusu bedelin büyükşehir belediyesinden alınması gerektiği belirtilmiştir (Sayıştay, 2017d: 37-39).

Son bulgu nazara alındığında taşkın koruma tesisleri ve işletilmesi konusu, derelerin ıslahı kapsamında bir çalışma olup, kentsel alanda anılan görevin büyükşehir belediyesinde olduğu hususuna değinilmişti. Ancak 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığına Bağlanan

DSİ'nin mezkûr Kararnamenin 121'inci maddesinde göre görevlerine bakıldığında; “*Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek*” hükmüne yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla kentsel ve kırsal alanda taşkın sular ve sellerle mücadele DSİ'nin görevi olduğundan yerleşim yerleri özelinde büyükşehir belediyeleri ile DSİ'nin bu görevi örtüşmektedir. Farklı tüzel kişiliklerin aynı hususta görevli olmaları halinde; hizmetin ifasında her iki idarece kayıtsızlık gösterilebileceği gibi anılan idarelerin aynı alana müdahale etmeleri de söz konusu olabilecektir. Ancak bu noktada bir değerlendirmeye gidilmesinde yarar görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin “derelerin ıslahı” noktasındaki görevi; genel olarak daha sağlıklı bir çevrede yaşamak ve özellikle derelerin ıslah edilmemesi neticesinde haşere gibi canlıların sebebiyet verebileceği toplumsal yaşamı etkileyecek salgın hastalıkları önlemek için gerekli olan temizliği sağlamak olmalıdır. Ayrıca derelerin bu şekilde ıslak edilmesi ile kent içinde biriken yağmur sularının çevreye zarar verilmeksizin kent dışına iletilmesi de sağlanmış olacaktır. Ancak büyükşehir belediyesi ile DSİ arasındaki mezkûr hizmet çakışmasından kaynaklanabilecek sorunların giderilmesinde “ıslah” kelimesinin anlamı belirleyici bir rol üstlenecektir. Türk Dil Kurumuna göre “ıslah” kelimesi “*düzeltilme ve iyileştirme*” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla “derelerin ıslahı” konusunda büyükşehir belediyelerinin görevi kent sağlığı ve yağmur sularının uzaklaştırılması noktasında bir düzeltme ve iyileştirme faaliyeti olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıklamadan hareketle “sel” ya da “taşkın” afetleri ile mücadele konusunda “derelerin ıslahı” görevinin muhatabı büyükşehir belediyesinden ziyade DSİ haline geldiği değerlendirilmektedir. Nitekim kent yerleşim alanı içerisinde yaşanan taşkın sırasında derelerin ve yağmur suyu uzaklaştırma sistemlerinin yeterli olduğu kanaatinin hâsıl olduğu bir yerleşim yerinde kentsel alan dışında oluşan taşkın kentsel alana dereler vasıtasıyla ulaşması halinde ortaya çıkan taşkınla mücadele görevinin “derelerin ıslahı” görevi ile ayrılmaz bir illiyet bağına gireceği, dolayısıyla da bu görevin DSİ'ye ait olacağı değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle kent merkezi dışında oluşan yoğun yağışların dereler aracılığıyla kent merkezini tehdit etmesi halinde derelerin düzeltilmesi ve iyileştirilmesi sınırını aşacak mahiyette taşkınla mücadele görevinin DSİ'de olduğu öngörülmektedir.

Gerek yerel yönetim birimleri arasında gerekse de merkezi idare ile yerel idareler arasındaki hizmet örtüşmesinin/çakışmasının sebebiyet verebileceği sorunların giderilmesi adına; tek bir hizmetin belirli bir alan kapsamında sadece bir tüzel kişiliğe görev olarak verilmesi, lüzum bulunan mali kaynağın da aktarılarak mezkûr hizmetin ifasında ilgili idarenin uyacağı usul ve esasların vesayet makamınca belirlenmesi ve bu kaidelere istinaden idarenin denetlenmesinin yerinde olacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede kentsel alan kapsamında yağmur sularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahı konusunda tek yetkili teşkilatın su ve kanalizasyon hizmetini ifa eden özel amaçlı bir ihtisas kuruluşu hüviyetindeki su ve kanalizasyon idareleri olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer verilen “derelerin ıslahı” noktasındaki tartışma bir kenara bırakılarak hâlihazırda durum nazara alındığında “ilgili belediyeler” lafzındaki belirsizliğin giderilmesinin yanı sıra bu küçük ve sınırlı değişiklikten ziyade yağmur sularının uzaklaştırılması görevinin mali sorumluluğunun da su ve kanalizasyon idarelerine verilmesi halinde kamu kaynaklarının daha etkili, ekonomik ve verimli kullanılacağı öngörülmektedir. Mevcut durumda, büyükşehir belediyeleri sadece yağmur sularının uzaklaştırılması yatırımının maliyetini su ve kanalizasyon idaresine ödemekte veya mahsuplaşmakta, ancak söz konusu yatırımın etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yerine getirilip getirilmediği konusunda bilgi sahibi olamamaktadır. Böylece büyükşehir belediyeleri; planlama, imalat, işletme ve bakım süreçleri içerisinde yer almadığı bir yatırımın mali yükünü çekmekle birlikte olası kamu zararlarına sebebiyet verecek fiillerin de dolaylı olarak muhatabı haline gelebilmektedir. Bu çerçevede su ve kanalizasyon idarelerinin hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri gereği gelirlerinde bir artışa gidilmesi suretiyle yağmur sularının uzaklaştırılması görevinin mali sorumluluğunu da taşıması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu yönde bir düzenlemeye gidilmesi halinde; içme suyu ve kanalizasyon tesisleri ile yağmur suyu hatlarının mevzuat gereği birbirine yakın bir vaziyette olması sebebiyle altyapıların idaresinde bütüncül bir yönetim de sergilenebilecek, böyle tek bir çalışma kapsamında farklı hizmetlere ait yatırımların aynı anda gerçekleştirilmesi kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını da sağlayacaktır. Bu çerçevede mali ve idari sorumluluğun tek bir tüzel kişilik uhdesinde olmasının yararlı olacağı öngörülmektedir.

Diğer taraftan büyükşehir belediyesi ile DSİ'nin derelerin ıslahı noktasında ortak bir göreve de sahip olduğu, bazı büyükşehir belediyelerinde ise anılan görevin su ve kanalizasyon idaresinin fiili bir

görevi haline getirildiği tespit edilmiştir. Anılan örtüşme ve mevzuat dışı uygulamaların yaratacağı sakıncaları gidermek adına, derelerin ıslahı görevinin yapılacak bir değişikliklerle, kentsel alan dâhilinde mali kaynakla birlikte su ve kanalizasyon idarelerine verilmesi, DSİ ve merkezi idarenin ise bu hususta uyulması gereken usul ve esasları belirleyerek denetleyici bir fonksiyon üstlenmesi yararlı olacaktır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de, kent nüfusunun artması ve yerleşim alanlarının genişlemesi neticesinde bir takım mahalli müşterek nitelikli hizmetlerin sunum yönteminde değişikliğe gidilmesi gerekmiştir. Özellikle iklim değişikliği ve küresel ısınma şeklinde dile getirilen çok boyutlu ekolojik değişimler Türkiye özelinde birçok kentin yağış rejiminde düzensizlikleri beraberinde getirmiştir. Buna bağlı olarak da bir kentin belirli bir dönemde alması gereken yağışın çok kısa sürede ve ani bir şekilde düşmesi neticesinde altyapı tesisleri bu yoğunluğu kaldıramayacak duruma gelmiştir. Bu sebeple özellikle büyükşehir belediyelerinde yağmur sularının yönetilmesi noktasında yerel mevzuatın gözden geçirilmesinde yarar görülmektedir.

1981 yılında yürürlüğe giren 2560 sayılı Kanunda yağmur sularının uzaklaştırılması görevi su ve kanalizasyon idarelerine verilmiştir. Ancak yapılan yatırımların bedelinin ise ilgili belediyelerden alınması hükme bağlansa da zaman içerisinde “ilgili belediyelerin” ilçe belediyesi mi büyükşehir belediyesi mi yoksa her ikisi mi olacağı noktasında tereddütler hâsıl olmuştur. İçişleri Bakanlığı, vermiş olduğu görüşte “ilgili belediyelerin” ilçe belediyesi olduğu kanaatine varmıştır. Ancak daha sonra idari yargı mercileri, ilgili belediyenin altyapıdan sorumlu olan büyükşehir belediyeleri olduğuna hükmetmiştir. İçişleri Bakanlığı da bu içtihatı göre görüşünü değiştirmiştir. Sayıştay Başkanlığının ise aynı zamanda ve konuda yapmış olduğu denetimlerde iki farklı kanaate varıldığı tespit edilmiştir. 2016 yılı özelinde bir denetim raporunda ilgili belediyenin ilçe belediyesi olduğu kanaatine varılırken, bir diğer raporda ilgili belediyenin büyükşehir belediyesi olduğu belirtilmiştir. Oysa uygulamada ise ilçe belediyesi, büyükşehir belediyesi veya her ikisinin su ve kanalizasyon idarelerince muhatap alındığı da tespit edilmiştir. Sayıştay Başkanlığı daha sonra idari yargı mercilerinin kararına istinaden yağmur sularının uzaklaştırılmasında büyükşehir belediyelerini ilgili belediye olarak sorumlu tutmuştur. Öte yandan su ve kanalizasyon idareleri özelinde Sayıştay’ın yaptığı denetimlerde, ağırlıklı olarak yağmur sularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahı noktasında yapılan giderlerin bir bütün olarak değerlendirildiği de görülmüştür.

Söz konusu idarelerin stratejik dokümanlarına bakıldığında, toplam gider bütçesi içerisinde yağmur sularının uzaklaştırılması giderinin cüzi bir orana tekabül ettiği tespit edilmiştir. Anılan stratejik dokümanlarda ise ayırık sistemin yeterince benimsenmediği, yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda da belirlenen amaç ve hedeflerin yeterli ve ölçülebilir olmadığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan DSİ ve büyükşehir belediyesinin özel mevzuatında “derelerin ıslahı” görevi her iki idareye de verilmiş bir görevdir. Ancak bu görev örtüşmesi, hizmetin ifasında gecikmeye veya kayıtsızlığa sebebiyet verebileceği gibi aynı anda ve yerde farklı tüzel kişiliklerce aynı görevin yapılabileceği sonucunu da ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca kanuni bir dayanak olmaksızın derelerin ıslahı görevinin su ve kanalizasyon idarelerince gerçekleştirilen fiili bir görev haline getirilmesi de nazara alındığında, altyapı anlamındaki görevlerin sadece su ve kanalizasyon idaresinin yönetimi altında toplanması gerektiği yönündeki kanaatin denetim erklerini de kapsayacak şekilde giderek yaygınlaştığı tespit edilmiştir.

Gelinen aşama itibarıyla yağmur sularının uzaklaştırılması konusunda 2560 sayılı Kanunda yer alan “ilgili belediye” lafzının karşılığı hala muğlak olsa da vesayet makamının görüşleri ve yargı kararları ile bu belirsizliğin giderildiği görülmektedir. Ancak “idari faaliyetlerin belirliliği” ilkesi gereğince 2560 sayılı Kanunda yer alan ve tereddüde sebep olan hususların bir de Yasama organı nezdinde açıklığa kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim derelerin ıslahı görevinin söz konusu idareler için fiili bir görev haline getirilmesi de nazara alındığında yasa koyucunun bu hususları açıklığa kavuşturması, hatta yeni bir model arayışına gitmesinin de yararlı olacağı öngörülmektedir.

Bütün bu tespitler ve bulgular dikkate alındığında; su, atık su, yağmursularının uzaklaştırılması ile derelerin ıslahı görevinin su ve kanalizasyon idarelerince tek elden yönetilmesi, planlanması, imal edilmesi, işletilmesi ve onarılması halinde kentsel alan yönetiminde bir bütünlük sağlanacağı değerlendirilmektedir. Nitekim bu yönde bir düzenleme ile aynı anda ve mekânda birçok altyapı

hizmetinin yapılmasından hareketle yatırım maliyetleri azalacak, böylece kamu kaynakları daha etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmış olacaktır. Öte yandan büyükşehir belediyesi ile DSİ'nin ise su ve kanalizasyon idareleri üzerinde var olan denetim yetkisini böyle bir modelin teşekkülü halinde daha etkin kullanması da gerekecektir. Altyapı hizmetlerinin su ve kanalizasyon idarelerince tek elden yönetilmesi yönünde bir düzenlemenin yapılması halinde, söz konusu maliyetlerin ücret tarifesine eklenmesi veya genel bütçe vergi gelirleri üzerinden aktarılan mevcut payın artırılması yoluna gidilebileceği de öngörülmektedir.

Hâlihazırda güncelliğini yitiren 2560 sayılı Kanunun yürürlükte bulunduğu süre zarfında ortaya çıkan gereksinimleri de karşılayacak şekilde yenilenmesini gerektirecek olan bu sistemsel mahiyetteki değişiklikler bir kenara bırakıldığında, öncelikle aksiyon alınması gereken konunun “ayrık sistem” olacağı şüphesizdir. Nitekim bu aşamada “ayrık sistemin yaygınlaştırılması” için; stratejik dokümanlarda ölçülebilir mahiyette amaç ve hedeflerin bütün su ve kanalizasyon idarelerince titizlikle belirlenmesi, bu amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik mali kaynak ayrılarak gerekli faaliyetlerde bulunulması, dış denetim erklerince yapılan denetimlerde ise ayrık sisteme konu gelişmelerin performans göstergelerine bağlayarak özenle denetlemesinin elzem olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 24.03.2020), <http://www.adana-aski.gov.tr/images/2020performans.pdf>
- Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 24.03.2020), <http://www.adana-aski.gov.tr/images/stratejikPlan.pdf>
- Alıcı, O. V. ve Özasan R. K. (2017). İki Kademeli Büyükşehir Yönetim Sisteminin Yargı Kararları Kapsamında İncelenmesi, Mahmut Güler, Menaf Turan (Ed.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar*, Marmara Belediyeler Birliği Yayını, II. Cilt, s. 255-267.
- Alıcı, O. V. (2017). *Özel Amaçlı Metropolitan Kuruluşlar*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <http://www.aski.gov.tr/Yukle/Dosya/faaliyetperformans/Performans2020.pdf>
- Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), <http://www.aski.gov.tr/Yukle/Dosya/faaliyetperformans/2020-24stratejikplan28kasim.pdf>
- Antalya Su ve Atıksu İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27/03/2020), <https://www.asat.gov.tr/images/editor/Performans/ASAT%202020%20YILI%20PERFORMANS%20PROGRAMI.pdf>
- Antalya Su ve Atıksu İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27/03/2020), <https://www.asat.gov.tr/images/editor/StratejikP/ASAT%202020-2024%20STRATEJIK%20PLAN.pdf>
- Aydın Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <http://www.aydinaski.gov.tr/Content/images/Performans/ASKI2020PERFORMANS.pdf>
- Aydın Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), <http://www.aydinaski.gov.tr/Content/images/Performans/aydin-aski-2020-2024-stratejik-plan.pdf>
- Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 25.03.2020), <http://www.balikesir-baski.gov.tr/kaynak/mevzuat/m31122019.115407.pdf>
- Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 25.03.2020), <http://www.balikesir-baski.gov.tr/kaynak/mevzuat/m31122019.115308.pdf>
- Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <http://www.buski.gov.tr/content/uploads/raporlar/performansprogrami/2020/2020pp.pdf>
- Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), http://www.buski.gov.tr/content/uploads/raporlar/stratejikplanlamaraporu/2020_2024/2020sp.pdf
- Denizli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.deski.gov.tr/2020-yili-performans-programi>,

- Denizli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.deski.gov.tr/stratejik-plan>
- Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017-2021 Stratejik Plan, (E.T.: 26.03.2020), <http://www.eski.gov.tr/wp-content/uploads/2017/05/2017.pdf>
- Erzurum Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 26.03.2020), <http://www.eski.gov.tr/wp-content/uploads/2017/05/per2020.pdf>
- Eskişehir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.eskisehir-eski.gov.tr/uploads/strateji/performans/2020-Performans-Programi.pdf>
- Eskişehir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.eskisehir-eski.gov.tr/uploads/strateji/stratejik-plan/2020-2024-Stratejik-Plan.pdf>
- Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 15.03.2020), https://gaski.gov.tr/dokumanlar/2_49_gaski2020performans.pdf
- Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 15.03.2020), https://gaski.gov.tr/dokumanlar/2_40_20202024spln.pdf
- Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı (E.T.: 17.03.2020), <http://basinyayin.hatsu.gov.tr/performans2020.pdf>
- Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 17.03.2020), <http://basinyayin.hatsu.gov.tr/stratejikplan20202024.pdf>
- İçişleri Bakanlığı (2015), Yağmur Suyunun Uzaklaştırılması, İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği'nin 30/03/2015 tarihli ve 4208 sayılı Görüşü.
- İçişleri Bakanlığı (2016), Yağmur Suyunun Uzaklaştırılması, İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği'nin 13/05/2016 tarihli ve E.9013 sayılı Görüşü.
- İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016-2020 Stratejik Plan, (E.T.: 17.03.2020), http://www.iski.gov.tr/web/assets/SayfalarDocs/faaliyetraporlari/faaliyetraporu/pdf/stratejik_plan_2016_2020.pdf
- İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 17.03.2020), <http://www.iski.gov.tr/web/assets/SayfalarDocs/faaliyetraporlari/faaliyetraporu/pdf/2020%20PERFORMANS%20PROGRAMI%20-%20%205%20ARALIK.pdf>
- İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 19.03.2020), https://www.izsu.gov.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/20122019_091634_izsu2020performans.pdf
- İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 19.03.2020), https://www.izsu.gov.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/03012020_095712_sp_2020-2024.pdf
- Kahramanmaraş Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.maraskaski.gov.tr/media/gallery//2e60382b-8d27-4f0e-afdf-80262a5c7337.pdf>
- Kahramanmaraş Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.maraskaski.gov.tr/media/gallery//96654435-f983-42cf-af6a-a8f6c946f711.pdf>
- Kayseri Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017-2021 Stratejik Plan, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.kaski.gov.tr/uploads/files/492f78f9-0679-4b19-8fb6-c650aac21726.pdf>
- Kayseri Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.kaski.gov.tr/uploads/files/2020-performans-programi-7301.pdf>
- Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 21.03.2020), <https://www.isu.gov.tr/media/gallery//3531005f-6ddd-4fda-9fe2-1cf5410855cf.pdf>
- Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 21.03.2020), <https://www.isu.gov.tr/media/gallery//3dfd48c6-d551-4a91-a034-329fc8a2351c.pdf>
- Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 22.03.2020), https://www.koski.gov.tr/uploads/sayfalar_v/dosya/sayfalar-112-koski-performans-2020-2019-12-10-09-34-53-JT.pdf

- Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 22.03.2020),https://www.koski.gov.tr/uploads/sayfalar_v/dosya/sayfalar-115-2020-2024-stratejik-plan-2019-12-03-13-51-24-7r.pdf
- Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 23.03.2020),http://www.maski.gov.tr/stratejik_plan/2020Performans_Programi.pdf
- Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 23.03.2020),
http://www.maski.gov.tr/stratejik_plan/2020_2024.pdf
- Manisa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 24.03.2020),http://www.manisasu.gov.tr/eBook/indexfd72020_performans.html?strPath=Content/files/pdf/2020_performans_programi.pdf
- Manisa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 24.03.2020),http://www.manisasu.gov.tr/eBook/indexfd72020_stratejik.html?strPath=Content/files/pdf/2020_2024_stratejik_plan.pdf
- Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 24.03.2020),<https://marsu.gov.tr/images/files/PerformansProgrami2020.pdf>
- Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 24.03.2020),
[https://marsu.gov.tr/images/files/2020-2024STRATEJIKPLAN\(1\).pdf](https://marsu.gov.tr/images/files/2020-2024STRATEJIKPLAN(1).pdf)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 24.03.2020),
https://www.meski.gov.tr/files_upload/belgemenu/1576145871.pdf
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 24.03.2020),
https://www.meski.gov.tr/files_upload/belgemenu/2020202024.pdf
- Muğla Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 25.03.2020),
<https://www.muski.gov.tr/upload/performansprogrami/2020.pdf>
- Muğla Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 25.03.2020),<https://www.muski.gov.tr/upload/stratejikplan/stratejikplan20202024.pdf>
- Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 26.03.2020),<https://www.oski.gov.tr/media/gallery/cde53ede-e527-4d4e-ab58-a990a4a84578.pdf>
- Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 26.03.2020),
http://oski.gov.tr/media/gallery/stratejikPlan2020_2024.pdf.
- Resmi Gazete. 23 Kasım 1981 tarih ve 17523 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.
- Resmi Gazete. 23 Temmuz 2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.
- Resmi Gazete. 13 Temmuz 2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu.
- Resmi Gazete. 6 Aralık 2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
- Resmi Gazete. 6 Ocak 2017 tarih ve 29940 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik.
- Resmi Gazete. 23 Haziran 2017 tarih ve 30105 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yağmursuyu Toplama, Depolama Ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik.
- Resmi Gazete. 12 Ekim 2017 tarih ve 30208 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İçme ve Kullanma Suyu Temini ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik.
- Resmi Gazete. 15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4 nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.
- Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017-2021 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020),
<https://www.sakarya-saski.gov.tr/media/gallery/7373927a-9a8d-4f39-b42b-19fdb508509f.pdf>

- Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.sakarya-saski.gov.tr/media/gallery/b181ee2d-0232-4f2d-aa2a-6e3b54923569.pdf>
- Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.saski.gov.tr/media/gallery/12b3216d-10a0-4cf9-b7e8-64585bf86b22.pdf>
- Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 27.03.2020), <https://www.saski.gov.tr/media/gallery/fc3219a6-571c-4c8b-8392-4146654e1116.pdf>
- Sayıştay Başkanlığı (2015a), Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 17.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=1899>
- Sayıştay Başkanlığı (2015b), Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 17.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=1899>
- Sayıştay Başkanlığı (2017a), Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 17.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=12364>
- Sayıştay Başkanlığı (2017b), Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=12364>,
- Sayıştay Başkanlığı (2017c), İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=12364>
- Sayıştay Başkanlığı (2017d), Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu, (E.T.: 20.03.2020), <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=12364>
- Şanlıurfa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016-2020 Stratejik Plan, (E.T.: 11.03.2020), <https://www.suski.gov.tr/files/1/5e54d133ebdc4.pdf>
- Şanlıurfa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 11.03.2020), <https://www.yumpu.com/tr/embed/view/XevP4Mn5fmBVWqTZ>
- Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 25.03.2020), <https://www.teski.gov.tr/media/gallery//af227201-65e6-4f1e-a287-77516263bc2a.pdf>
- Tekirdağ Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 25.03.2020), <https://www.teski.gov.tr/media/gallery//6c165d56-e885-4190-b37e-88f1f71ec468.pdf>
- Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2017). Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri ile Mukayeseli Değerlendirme Çalışması, (E.T.: 20.03.2020), <https://drive.google.com/file/d/0B6TKhyqyL4LpekphcExoSIBxbHM/view>
- Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)- Tarım ve Orman Bakanlığı (2019). Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri Arasında Mukayeseli Değerlendirme Çalışması, (E.T.: 20.03.2020), <https://drive.google.com/file/d/1XNRINj32d6jwdhErHFW8a6C4rGAEgbPN/view>
- Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020 Performans Programı, (E.T.: 25.03.2020), <https://www.vaski.gov.tr/images/files/2020%20performans.pdf>
- Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020-2024 Stratejik Plan, (E.T.: 25.03.2020), <https://e-bulten.vaski.gov.tr/2020-2024StratejikPlan/>